

Pirma paskaita - „Kas yra investavimas?“

Žurnalo „Investuok“ Video paskaitų „Investavimo ABC“ konspektas

PRIEŠ PRADEDANT PASKAITĄ

Prieš pradedant skaityti paskaitos konspektą, prašome sau atsakyti į kelis paprastus klausimus:

- ❖ Ką esate girdėję apie investavimą?
- ❖ Kaip manote, ar galima tikėtis teigiamos investicijų grąžos? Jei taip - kodėl? Ir kokios?
- ❖ Kokia, jūsų manymu, grąža pasižymėjo įvairios turto grupės?
- ❖ Kodėl dauguma ekspertų teigia, kad investuoti reikia pradėti kuo anksčiau?
- ❖ Kokia to nauda?

Prieš toliau skaitydami paskaitos konspektą, kelias minutes pamąstykite apie šiuos klausimus. Pamąstykite, ką apie tai žinote. Vėliau galėsite palyginti koks dabar yra Jūsų įsivaizdavimas kas yra investavimas ir kokia realybė yra iš tiesų.

KAS YRA INVESTAVIMAS?

Kiekvienas iš mūsų turi kažkokį suvokimą kas yra investavimas. Apibrėžimų yra daug, tačiau investavimą galima apibrėžti ir gana paprastai. Pavyzdžiui taip: turimų santaupų pavertimas tam tikru turtu (dažniausiai akcijomis, obligacijomis, nekilnojamoju turtu ar investicinių fondų vienetais) turint paprastą tikslą – kad investuota pinigų suma ateityje atneštų papildomą finansinę naudą. Arba dar paprasčiau, investavimo tikslas – kad investuota pinigų suma ateityje padidėtų. Jei šiandien įdedate šimtą litų, po metų norite, kad būtų daugiau nei šimtas.

KAIP TO PASIEKTI?

Problema – pradedantys investuotojai, o kartais ir pažengusieji, investavimą dažnai suvokia kaip nesudėtingą veiklą, kai nieko nedarydamas, galiu uždirbti labai daug pinigų. Kad investavimas – tai metodas greitai praturtėti ir galiausiai džiaugtis amžinomomis atostogomis Karibų saloje,

papildimyje geriant kokteilius ir pan.

Toks požiūris labai klaidingas, bet labai dažnai sutinkamas, jis lemia labai daug klaidų. Investuotojai patiria nuostolius ir nusivilia investavimu. Kad taip neatsitiktų, šiose paskaitose papasakosime kas iš tiesų yra investavimas, „kaip jis veikia“ ir kaip sugebėti išvengti kartais labai nemažai kainuojančių klaidų, kurias galima padaryti investuojant.

TRYŠ PAGRINDINIAI ŽINGSNIAI PRIEŠ INVESTUOJANT

Ką reikia padaryti prieš pradedant investuoti?

❖ Pirma – prieš pradedant investuoti, reikia sukaupti tam tikrų santaupų. Tai visiems rekomenduojamas žingsnis. Visiems, kurie nori investuoti. Ir ne tik jiems. Jis tinka visiems. Pirmiausia turėkite sukauptą rezervą „juodai dienai“. Dažniausiai rekomenduojama sukaupti rezervą, kurio dydis atitiktų 3 – 6 mėnesių Jūsų išlaidų dydį.

❖ Antra – Jums reikia pasirūpinti kaip apsaugoti šias turimas santaupas nuo infliacijos ir pinigų nuvertėjimo.

❖ Trečia – kai jau žengėte pirmuosius du, galite pradėti galvoti apie investavimą. Apie sukaupto turto vertės didinimą.

REZERVAS IR KAM JO REIKIA?

Priežastis kam reikalingas rezervas labai paprasta – gali atsitikti taip, kad neteksite darbo, arba Jūsų pajamų šaltinis stipriai sumažės. Rezervas tokiu atveju reikalingas tam, kad galėtumėte blaiviai mąstyti ir priimti tolimesnius sprendimus. Turėdami tam tikrą „šone atidėtų“ pinigų sumą, galėsite daug paprasčiau priimti sprendimus. Jūsų „nespaus“ situacija ir turimi išpareigojimai.

KOKIO DYDŽIO REZERVĄ REKOMENDUOJAMA SUKAUPTI?

Ekspertų nuomonės skiriasi, bet minimaliausias rekomenduojamas dydis – 3 mėnesių išlaidos. Jei norite jaustis bent

šiek tiek saugiau nei turėdami „ploną pagalvę“, tuomet turite sukaupti sumą lygią bent 6 – 12 mėnesių išlaidų dydžiui.

Pavyzdžiui: jei Jūsų pajamos (ir kas dar svarbiau – išlaidos) yra apie 2000 Lt per mėnesį, tam, kad jaustumėtės saugiai, Jums reiktų turėti bent 6 mėnesių rezervą. 2000 Lt X 6 mėn. = apie 12 000 Lt. Turėdami tokią sumą, jei ateityje atsitiks nenumatyti įvykiai, jei Jus ar Jūsų artimuosius užklups problemos, greičiausiai jausitės sąlyginai užtikrinti. Turėsite tam tikrą draudimą.

TAM, KAD SUKAUPTI, REIKIA ATIDĖTI

Norint ką nors sukaupti, reikia kiekvieną mėnesį atidėti tam tikrą pajamų dalį.

Kokią dalį? Yra daug įvairių siūlymų, bet universalus patarimas – nuo pajamų kiekvieną mėnesį atidėti bent 10 proc. Pradžiai kaupti pinigus rezervui. Paskui, kai jis jau sukauptas, kaupti lėšas, skirtas investavimui.

Dažnas klausimas: jei aš uždirbu 1000 – 2000 Lt, kam atsidėti po 50 – 100 Lt per mėnesį? Kiek aš sukauptiu? 1000 Lt per metus? Kas iš to? Tai nėra nors kiek reikšminga suma, tad kam to reikia? Kiekvieną mėnesį atidėti verta ir po 10, ir po 50 litų. Vien tam, kad taupymas taptų rutina, kiekvieno mėnesio darbas. Kad išsivystytų disciplina neišleisti visko, ką uždirbti. Kam? Vėliau, kai pradės didėti Jūsų pajamos, automatiškai padidės ir išlaidos. Iš šito rato be disciplinos dažniausiai nepavyksta ištrūkti. Išleidžiame tiek, kiek uždirbame, nieko nesukauptame ir skundžiamės, kad mums trūksta pajamų – kitaip tariant, norint pradėti investuoti, reikia dar daugiau uždirbti. Pradžiai visai neblogas tikslas – sutaupyti 5 proc. pajamų. Vėliau galėsite sutaupyti ir daugiau. Pradėti reikia tam, kad tai taptų kasdienybe, rutina, o paskui rezultatas automatiškai gerės – sutaupsite daugiau.

INFLIACIJA

Tačiau kai jau sukaupte tam tikrą sumą, automatiškai dovanų gaunate problemą, kurios anksčiau neturėjote. Sugėbėdami atidėti tam tikrą pinigų sumą ir tuos pinigus laikydami kojineje, banko sąskaitoje ar kaip kitaip grynųjų pinigų pavidalu, susiduriame su problema – infliacija. Infliacija – tai pinigų vertės praradimas. Paprasčiau – turite sąskaitoje 100 Lt, po metų už tą 100 Lt Jūs nebenupirksite tos pačios prekės, kurią nusižiūrėjote pernai – nes prekės kaina per metus padidės.

Infliacija – tai arba prekės kainos padidėjimas, arba piniginio vieneto vertės mažėjimas. Per paskutinius 100 metų vidutinė metinė infliacija pasaulyje buvo apie 3 %. Drąsiai galime teigti, kad ateityje infliacija išsilaikys 3 – 4 % ir pinigai laikomi grynųjų forma praras savo vertę.

KODĖL INVESTUOTI NAUDINGA?

Pateikiame pavyzdį – du variantai.

Vienu atveju žmogus kiekvienais metais atsideda po

1000 Lt. Ir taip elgiasi 30 metų. Pavyzdžiui: jis yra 25-erių, ir taip elgiasi iki 55 metų. Kiek jis sukauptų per 30 metų atidedamas kasmet po 1000 Lt? 30 000 Lt. Tačiau dar reikia įvertinti infliaciją. Realiai už šiuos pinigus po 30 metų nebenupirksime tų pačių prekių ar paslaugų, kurias jie būtų galėję nupirkti anksčiau.

Antru atveju žmogus atideda tuos pačius 1000 Lt, tačiau kiekvienais metais jis tą sutaupytą tūkstantį litų investuoja. Tarkime, kad kasmet jis iš investicijų uždirba 5 proc. T.y., kiekvienas jo 1000 Lt kasmet uždirba 50 Lt. Kas atsitinka? Po tų pačių 30 metų jo sukauptą sumą jau yra ne 30 000 Lt, o du kartus didesnė. Apie 70 000 Lt.

Tai labai paprastas, bet pakankamai iškalbingas pavyzdys, koks didelis skirtumas yra tarp taupymo ir investavimo. Tai turėtų įrodyti, kad investuoti naudinga.

Kai jau sužinojome, kad kiekvienas iš mūsų prieš pradedamas investuoti turi sukaupti rezervą juodai dienai ir išsiugdyti discipliną kiekvieną mėnesį atidėti dalį pajamų, ir kai jau suprantame, kad užsiimant taupymu bent kiek ilgesnį periodą investavimas yra naudingiau nei tiesiog taupymas, turėtume užduoti sau klausimą – kur galime investuoti? Kokias investavimo priemones mes galime pasirinkti?

INVESTAVIMO PRIEMONĖS

Pasaulyje paprastai išskiriamos trys pagrindinės investavimo priemonės:

Pati paprasčiausia ir Lietuvoje yra labai populiarė – grynųjų pinigų arba indėliai. Lietuvoje dabar, kai ruošiamas šis ciklas, indėliuose sukaupta apie 30 mlrd. Litų. Tuo tarpu į kitas priemones investuojama pakankamai mažai.

Antras pasaulyje populiarus būdas investuoti – įsigyti obligacijų arba kitaip – skolos vertybinių popierių.

Trečias populiarus būdas – investuoti į verslą, perkant konkrečių įmonių akcijas.

Be šitų trijų pagrindinių investavimo priemonių (kurios yra ypač populiaros Vakarų pasaulyje, pvz.: Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje, Amerikoje) mes savo klientams rekomenduojame investuoti šiek tiek lėšų ir į alternatyvias investavimo priemones – nekilnojamąjį turtą, žaliavas ar auksą.

Į šias paminėtas priemones gali investuoti kiekvienas iš mūsų – kitaip tariant, dabar žinome kur galime investuoti.

SAUGIAI AR AGRESYVIAI?

Žinodami kur galime investuoti, galime trumpai panaikinti porą ekstremalių pasirinkimų – kokiu keliu investuotojas galėtų eiti ir į kokias priemones investuoti. Bendrai pasirinkimą kur investuoti, apsprendžia daug dalykų, bet daugiau apie šios dalykus sužinosite kitose paskaitose.

Vienas kraštutinis atvejis - tikslas = saugumas, t.y. tokio

investuotojo tikslas yra išsaugoti turimus pinigus, kad jie nenuvertėtų dėl infliacijos. Tokio žmogaus pasirinkimas turėtų būti – gryniesiems pinigais, indėliai ar trumpalaikės valstybinės obligacijos.

Kitas kraštutinis atvejis – pakankamai jaunas žmogus, planuojantis kaupti pinigus ir investuoti ilgai, tarkim 30 – 40 metų. Jis visai nebijo rizikos, nebijo trumpalaikių nuostolių. Tokiam investuotojui galima pasiūlyti rizikingesnes investavimo priemones, tokias kaip akcijos ar nekilnojamasis turtas, kurių rizika yra daug didesnė, tačiau didesnis ir tikėtinas pelningumas.

Šioje paskaitoje dar nesigiliname kokios gražos galima tikėtis investuojant į skirtingas turto grupes, tai darysime kitose paskaitose.

SUDĖTINIŲ PALŪKANŲ GALIA

Kitas argumentas, kodėl investavimas prasmingas – procesas, vadinamas sudėtinių palūkanų galia.

Dažniausiai prieš pradėdami investuoti galvojame taip: jei įdarbinsiu 10 000 Lt ir kasmet vidutiniškai uždirbsiu 10 proc. pelno, o investuosiu dešimt, dvidešimt ar trisdešimt metų, tai reiškia, jog kasmet uždirbsiu maždaug 1000 Lt. Tokio mąstymo pavyzdys būtų toks: jei investuoju 10 000 Lt dešimčiai metų, kasmet uždirbu po 10 proc., tai po dešimties metų sukauptu 20 000 Lt suma. T.y. pradiniai investuoti 10 000 Lt ir po 1000 Lt kasmet.

Tačiau jei jau nusprendžiate investuoti, viską ką uždirbate investuodami „pakeliui“ rekomenduojama neišimti iš investavimo ir laikyti investicijų pavidalu tol, kol nepasieksite savo užsibrėžto investavimo tikslo. Jei taip elgiamės, reiškiasi, kad kiekvienais metais investuojame tūkstančiu litų daugiau nei metais anksčiau (pradinę sumą su uždirbtais procentais).

Tokio elgesio pavyzdys: pirmaisiais metais investavote 10 000 Lt uždirbote 10 proc. – jau turite 11 000 Lt. Antraisiais metais uždarbis skaičiuojamas jau nuo 11 000 Lt. Ir taip kiekvienais metais. Kiekvienais metais graža yra ta pati – 10 proc., bet investuojama suma vis didesnė – reiškia, kad mes uždirbame palūkanas nuo palūkanų. Būtent šitas terminas ir vadinamas sudėtinių palūkanų galia.

Palyginus situaciją, kai investuojama tik pradinė suma, o uždarbis kasmet išimamas iš investavimo, su situacija, kai uždirbtos palūkanos paliekamos toliau investuoti, per 10 metų laikotarpį galutinė sukaupta suma gali skirtis 30 – 50 procentų – priklauso nuo to, kiek kasmet uždirbsite. Apibendrinant – jei uždirbtų pinigų kasmet neišimate, periodo pabaigoje uždirbsite daugiau nei tuomet, jei uždarbi kasmet išimtumėte.

PRADĖTI KAUPTI KUO ANKSČIAU

Dažniausiai girdime ir tokią rekomendaciją. Kodėl? Norėdami parodyti, kodėl tai naudinga, pateiksime du

pavyzdžius.

Įsivaizduojame, jog vienas investuotojas pradeda investuoti būdamas 25-erių metų. Pradeda investuodamas 10 tūkstančių litų sumą. Antrasis pradeda investuoti sulaukęs 35-erių metų turėdamas tuos pačius 10 000 Lt. Jei lyginsime jų rezultatus po pakankamai ilgo periodo, pvz.: tuomet, kai jie sulauks 55 metų, pamatysime, kad anksčiau pradėjęs investuoti žmogus, sukaupta drastiškai daugiau, nei vėliau pradėjęs investuoti žmogus. Galioja labai paprasta priklausomybė: kuo anksčiau pradėsite investuoti ir kuo stabiliau kauptisite bei atsidėsite tam tikrą pinigų sumą, tuo ateityje sukauptisite daugiau pinigų.

Kol kas dar nekalbame apie tai, kokių tikslu turėtumėte investuoti dvidešimčiai ar trisdešimčiai metų (tą nagrinėsime kitose paskaitose), šiame etape svarbu suvokti, kad pasinaudodami vadinamąjį sudėtinių palūkanų galia, per 20 – 30 metų galite sukaupti tikrai įspūdingas pinigų sumas. Jos greičiausiai pravers išleidžiant vaikus į mokslus, išmokant namo paskolą ar užtikrinant sočių senatvę.

KIEK UŽDIRBA INVESTUOTOJAI?

Šioje paskaitoje šnekėdami apie investavimo gražą daugiausia naudojome 5 arba 10 proc. pelningumo per metus dydį. Dar neminėjome, kiek galima uždirbti iš skirtingų turto grupių (klasių), todėl dabar prašome atsakyti į klausimą – „kokia investicijų graža turi pasižymėti mano portfelis arba mano sukauptas kapitalas per ateinančius 10 ar 20 metų, kad aš teigčiau, jog investuoju sėkmingai?“

5 %? 10 %? 20 %? O gal kas nors norėtų pasiekti 100 % metinį pelningumą?

Trumpai pagalvokite ir užsirašykite šį skaičių.

Jei jau užsirašėte – judame toliau.

KIEK UŽDIRBA TURTINGIAUSIAS INVESTUOTOJAS?

Dabar pakalbėsime apie žmogų, kuris šiuo metu pasaulyje įvardijamas kaip sėkmingiausias investuotojas. Panagrinėsime jo investavimo istorinius rezultatus. Kalbame apie poną Wonerą Bafetą, kuris, šių paskaitų įrašymo metu, yra trečias turtingiausias žmogus pasaulyje, o jo turtas vertinamas daugiau nei 50 mlrd. JAV dolerių.

Investuoti jis pradėjo būdamas tikrai jaunas. Pirmąją investiciją atliko 12-os metų, rimtai investuoti pradėjo būdamas 25-erių, dabar jam yra virš aštuoniasdešimt metų. Tai reiškia, jog jo investavimo horizontas buvo 60 metų, daugiausia jis investavo į verslus – pirko įmonių akcijas.

Šio žmogaus investicijų graža (ypač per paskutinius 20 metų) buvo tikrai mažesnė nei dauguma Jūsų pagalvotų. Palyginus pono W.Bafeto rezultataus su bendrai visos JAV akcijų rinkos rezultatais, grafike matosi, kad per dvidešimt paskutinių metų šio investuotojo metinė vidutinė graža siekė 13 proc. Daug tai ar mažai? Spręskite Jūs. Esmė

ta, kad šis investuotojas kiekvienais metais 5 proc. aplenkė bendrą pasaulio akcijų krepšelį.

Čia turėtumėte sugrįžti ir pažiūrėti kiek Jūs užsirašėte – kiek norėtumėte uždirbti. Jei Jūs užrašėte, kad norite kasmet uždirbti 15 ar daugiau procentų, Jūs teigiate ir tikitės, kad Jūsų rezultatai bus geresni nei sėkmingiausių investuotojų pasaulyje tituluojamo pono Woreno Bafeto rezultatai. Ar tai realu? Spręskite patys. Manome, kad jei per ateinančius 10, 20 ar 30 metų Jūsų bendra vidutinė metinė investicijų grąža sieks 9 ar 10 proc. (atskaičius visus mokesčius) Jūs tikrai galėsite teigti, kad esate sėkmingas investuotojas. Gal nebūsime toks turtingas kaip ponas W.Bafetas, bet Jums seksis daug geriau nei daugumai aplinkinių žmonių.

KIEK UŽDIRBA VIDUTINIS INVESTUOTOJAS?

Kam trūksta įrodymų, kad investavimas nėra rožėmis klotas, pateiksime ir dar vieną labai įdomų faktą – JAV vidutiniam investuotojui žinoma sekėsi ne taip gerai kaip ponui Bafetui, ir netgi ne taip gerai kaip visai JAV akcijų rinkai – rinkos vidurkiui.

Pagal investuotojų apklausas atliekančios įmonės studijas, pastarieji 20 metų investuojantiems į JAV akcijų rinką buvo ganėtinai prasti. Jei visos JAV akcijų rinkos krepšelio grąža siekė 8 proc., tai vidutinio investuotojo, investuojančio į įmonių akcijas, grąža siekė tik 3 proc. Ką tai reiškia? Jei p. W.Bafetas rinkos krepšelį sugebėjo aplenksti 5 proc., tai vidutinis investuotojas nuo rinkos atsiliko 5 proc. Kodėl taip įvyko, yra daugybė priežasčių. Daug iš jų susiję su investavimo

psichologija, daug su patiriamais mokesčiais, su investuotojų priimamais neteisingais sprendimais.

Apibendrinti galima taip – vidutinis investuotojas, investuojantis į rizikingą turtą, t.y. akcijas, pasiektų tuos pačius rezultatus, investuodamas saugiai (į saugų turtą), arba pasiektų daug geresnius rezultatus, investuodamas pasyviai, t.y. tiesiog į visą rinką atkartojantį fondą.

PASKAITOS APIBENDRINIMAS

Svarbiausi dalykai, kurios turite padaryti:

- Turite susiformuoti rezervą „juodai dienai“. Jo dydis galėtų būti bent 3 – 6 mėn. Jūsų išlaidų suma. Jausitės saugiau.
- Norėdami išvengti pinigų nuvertėjimo (dėl infliacijos), turite pradėti investuoti. Priemonių yra daug.
- Siekiant pajusti investavimo naudą kuo anksčiau, investuoti reiktų pradėti kuo anksčiau.

ATEINANČIOSE PASKAITOSE SUŽINOSITE:

- Kaip išvengti daugelio investuotojų daromų klaidų?
- Kaip galima pasiekti gerą investicijų rezultatą?
- Kokius produktus pasirinkti?
- Kaip suformuluoti planą?
- Kaip suformuoti investicinį portfelį?
- Ką turėtumėte žinoti apie mokesčius?

- Ir daug kitų naudingų dalykų.

Video paskaitos „Investavimo ABC“ internete

www.investuok.eu/videopaskaitos